

Avdelningen för juridik
Ylva Lindblom

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten SOU 2024:25

Sammanfattning

SKR anser att problemet med ej verkställda beslut kan lösas på ett bättre sätt än genom dagens sanktionsavgifter.

SKR anser vidare att utredningen inte i tillräcklig utsträckning har motiverat behovet av att justera beloppsgränserna för särskild avgift.

Enligt SKR framstår det inte som nödvändigt att införa en sanktionsavgift i syfte att lagkravet på registerutdrag ska efterlevas. Om en sådan sanktionsavgift införas måste det finnas en ventil för brådskande situationer där kommunerna inte hinner inhämta utdrag innan anställning.

SKR menar att utredningens förslag att kommuner ska vara skyldiga att anmäla väsentliga förändringar i egen verksamhet är alltför omfattande och innebär en omotiverad administrativ börda för kommunerna.

Enligt SKR bör regeringen se över rimligheten i att inte kompensera kommunerna när kostnaden för den enskilda reformen är liten. Den totala summan av sådana ofinansierade nya eller utökade statliga krav och åligganden kan sammantaget bli kännbar.

Allmänna synpunkter

Det är viktigt att verksamheter inom socialtjänsten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet. IVO:s arbete med att förebygga och motverka välfärdsbrottslighet och förekomsten av oseriösa aktörer inom omsorgen behöver således stärkas ytterligare. SKR tillstyrker därför bl.a. utredningens förslag om kommunal anmälningsplikt vid allvarliga brister i en verksamhet och att lämplighetsbedömningen uttryckligen ska gälla även den juridiska personen.

9.2.5 Särskild avgift bedöms vara effektivt och bör vara kvar

Insatser i form av boende för äldre och personer med funktionsnedsättning samt kontaktperson är sedan många år de insatser som är svårast att verkställa inom

rimlig tid. Förutom orsaker som är hänförliga till kommunen, kan det bero på den enskilde att ett gynnande beslut inte verkställs. I drygt 40 procent av de ärenden som IVO hanterade under 2018 bidrog personen själv till långa väntetider genom att avböja erbjuden plats på särskilt boende. Det kan också vara fråga om andra yttre omständigheter som kommunen inte styr över. Problem med verkställighet av beslut om boende för äldre och personer med funktionsnedsättning kan till exempel bero på långa ledtider i samhällsbyggnadsprocessen eller svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens. Vad gäller insatsen kontaktperson bygger den helt och hållet på ett frivilligt åtagande av en person som kan bedömas lämplig för uppdraget och som den enskilde vill ha kontakt med.

De grundläggande problemen och bakomliggande orsakerna till de långa väntetiderna är således inte ett utslag av att kommunerna trotsar lagstiftningen. Förutom sådana yttre omständigheter som kommunerna inte styr över bottnar väntetiderna i problem med resurser och bristande planering. Regeringen föreslår i lagrådsremiss till ny socialtjänstlag att kommunens ansvar att planera sina insatser inom socialtjänsten ska omfatta alla insatser till enskilda. Det gäller såväl insatser till enskilda personer som till grupper. Kommunerna ska vid sin planering särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser. Kommunerna ska även fortsättningsvis rapportera icke verkställda beslut till IVO samt ange skälen till dröjsmålet. IVO bör genom denna rapportering få en klar bild av vilka kommuner som inte fullgör sitt planeringsansvar. Problemet med långa väntetider kan således åtgärdas dels genom förslaget om ett utökat planeringsansvar för kommunerna, dels genom tillsynsmyndighetens granskning av såväl planering som väntetider. En sådan lösning ger större möjlighet för tillsynsmyndigheten att åstadkomma förändring bland de kommuner som har problem med väntetider. En träffsäker nationell tillsyn av planeringen skapar också goda förutsättningar för att återkoppla tillsynens iakttagelser för att bidra till lärande hos kommunerna.

Dessutom kan hanteringen av ärenden om särskild avgift ta flera år. De flesta insatserna är verkställda eller avslutade då IVO ansöker om särskild avgift. Den särskilda avgiften har således ingen betydelse för verkställigheten av insatsen, vilket även Riksrevisionen konstaterat i sin granskning (RiR 2019:23).

9.2.6 Finns skäl att höja beloppsgränserna för särskild avgift

Dagens konstruktion med ett intervall innebär i praktiken att verktygen för att prisjustera beloppen redan finns och att domstolen tar beslut om belopp enligt dagens prisnivå. Beloppsgränserna uppfattas alltså inte utgöra hinder i dag. SKR anser inte att utredningen i tillräcklig utsträckning motiverar behovet av att justera beloppsgränserna. Samtidigt instämmer SKR i att det är rimligt att avgifter speglar en aktuell prisnivå. Höjningen bör dock inte syfta till att förekomma behovet av framtida höjningar utan endast kompensera för den prisutveckling som varit.

9.4.1 Förslag om sanktionsavgift i socialtjänstlagen

Kommunerna är väl medvetna om kravet att inhämta registerutdrag före beslut om anställning inom de verksamheter där ett sådant krav finns i dag. Några signaler

om att gällande lagstiftning inte följs i det här avseendet har inte kommit till SKR:s kännedom. Det framstår därmed inte som nödvändigt att införa en sanktionsavgift i syfte att lagkravet ska efterlevas.

Undantagsvis kan det i vissa brådskande fall hända att kommunerna måste ta in personal utan att först inhämta registerutdrag. Även om kommunerna har vikariepooler att tillgå kan det inträffa att ett akut behov av personal uppstår. Kommunerna måste lösa problemet på något sätt eftersom en brukare inte kan stå helt utan hjälp. I dessa fall försöker kommunerna kontrollera personalens lämplighet på annat sätt, t.ex. genom referenser från andra verksamheter. Så snart det är möjligt inhämtar kommunerna registerutdrag även för dessa personer. Enligt SKR måste det finnas en ventil för sådana brådskande situationer där det framstår som oskäligt att påföra kommunen en sanktionsavgift. Det bör anges i författningskommentaren att med synnerliga skäl avses till exempel sådana brådskande fall där arbetsgivaren måste ta in personal för att en brukare inte ska fara illa.

9.5.1 Anmälningsskyldighet vid väsentliga förändringar i anmälningsskyldig verksamhet

Det är av central betydelse för IVO:s tillsyn att myndigheten har tillgång till korrekt information om verksamheterna i omsorgsregistret. Att kommunerna ska anmäla om en verksamhet upphör är således fullt rimligt. Utredningens förslag att kommuner ska vara skyldiga att anmäla alla väsentliga förändringar i egen verksamhet är dock alltför omfattande och innebär en omotiverad administrativ börda för kommunerna.

10.5.2 Utökad anmälningsskyldighet i två avseenden

SKR vill påpeka att denna utredning inte är den enda som medför ofinansierade nya skyldigheter eller ambitionshöjningar. Det finns ett behov av att Finansdepartementet och övriga Regeringskansliet ser över rimligheten i att inte kompensera sektorn när kostnaden för den enskilda reformen är liten. Den totala summan av sådana ofinansierade nya eller utökade statliga krav och åligganden kan sammantaget bli kännbar.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande